

Program Działania
Muzeum Etnograficznego
im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu
od 1 lutego 2023 r. do 31 stycznia 2028 r.

Z uwagi na znaczące miejsce w polskim muzealnictwie etnograficznym Muzeum Etnograficzne w Toruniu powinno być dynamiczną placówką naukowo-kulturalną, w równomierny i rozsądny sposób łącząc te dwie dziedziny/profile działalności (co w bezpośredni sposób wynika z definicji muzeum i Ustawy o muzeach).

Misję i główne zadania Muzeum określa Ustawa o muzeach oraz Statut Muzeum Etnograficznego im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu:

Misją Muzeum jest trwała ochrona dóbr kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym z zakresu etnografii i etnologii oraz dziedzin pokrewnych, informowanie o wartościach i treściach zgromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów.

Głównym zadaniem Muzeum jest ochrona i popularyzacja dziedzictwa kultury ludowej, ze szczególnym uwzględnieniem kultur regionów etnograficznych wchodzących w skład województwa kujawsko-pomorskiego. Realizowane jest to poprzez wystawę stałą *Tajemnice codzienności...* oraz 3 projekty skansenowskie: Park Etnograficzny w Toruniu, Park Etnograficzny w Kaszczorku oraz Olenderski Park Etnograficzny w Wielkiej Nieszawce. Tematyka dotycząca kultury ludowej prezentowana jest także na wystawach czasowych.

Kierunek działania wyznaczają także sformułowania zawarte w „Raporcie o stanie kultury” przedstawionym na Kongresie Kultury Polskiej, w tym przede wszystkim w jego części - „Raport o muzeach”:

W istocie wizerunek muzeum jako pasywnej formy gromadzenia zbiorów zastępuje obraz instytucji kreatywnej, która w danym miejscu/regionie/kraju stymuluje tworzenie nowych form kultury i nauki, łącząc edukację i rozrywkę, prowadzi działalność badawczo-naukową

we właściwych dla siebie dziedzinach, odgrywa ważną rolę społeczną (pomoc dla zróżnicowanych grup ludzi z problemami bytowymi, osób niepełnosprawnych w różnych zakresach, pomoc terapeutyczna we współpracy z ośrodkami psychologicznymi) oraz stymuluje rozwój turystyki kulturowej i naukowej.

Ważne jest podkreślenie, że Muzeum Etnograficzne już od samego początku jego powstania było pojmowane jako instytucja kreująca kulturę, co zostało zawarte w pierwszych dokumentach programowych sformułowanych przez prof. Marię Znamierowską-Prüfferową już w latach 50. XX w. Korzystanie z historycznego dorobku Muzeum musi iść jednak w parze z nowymi trendami w muzealnictwie, czy szerzej rzecz ujmując - z nowymi trendami cywilizacyjnymi.

ABY WYPEŁNIĆ SFORMUŁOWANĄ MISJĘ MUZEUM, POTRZEBNE JEST OKREŚLIENIE CELÓW DZIAŁANIA:

I. OCHRONA DZIEDZICTWA

Najważniejszym zadaniem każdego muzeum, jako warunek *sine qua non* jego istnienia, jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym (Ustawa o muzeach, Rozdział 1). Muzeum posiada obecnie blisko 70 tysięcy muzealiów ruchomych oraz 39 zabytków architektury. Bardzo ważną częścią zbiorów są również materiały dokumentacyjne dotyczące zjawisk dziedzictwa niematerialnego (w tym nagrania audio) zgromadzone w Archiwum Muzeum oraz w Archiwum Działu Folkloru. Ochrona i zabezpieczenie zbiorów poprzez ich odpowiednie przechowywanie i konserwację są - niestety - bardzo kosztowne. Składają się na to zarówno same prace konserwatorskie, jak i zabezpieczenie odpowiednich warunków przechowywanym zbiorom.

II. UPOWSZECHNIANIE I EDUKACJA

Najważniejsza jest popularyzacja zjawisk kultury z przeszłości. Przyczynia się do tego edukacja różnych grup społecznych dotycząca dziedzictwa kultury ludowej, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa regionów etnograficznych wchodzących w skład województwa kujawsko-pomorskiego. Jest to istotne m.in. dlatego, że w szkolnych programach nie istnieje obowiązkowy program edukacji regionalnej i muzea (w tym przede wszystkim muzea etnograficzne) są tymi placówkami, na których spoczywa obowiązek informowania o historii i tożsamości regionów. W tym kontekście istotna jest również popularyzacja wiedzy o kulturach europejskich i pozaeuropejskich, ucząca przede wszystkim otwartości i tolerancji na kulturową odmienność.

Ważne jest ciągle poszerzanie kręgu odbiorców oferty edukacyjnej wśród dzieci, młodzieży

szkolnej i dorosłych, zwłaszcza o środowiska lokalne z terenu województwa kujawsko-pomorskiego oraz kulturalna aktywizacja różnych środowisk lokalnych, w tym osób niepełnosprawnych, seniorów, rodziców małych dzieci itp. Tego typu działania mają za zadanie zapobiegać wykluczeniu społecznemu, a także wychowywać do uczestnictwa w kulturze. Przez ostatnie lata Muzeum wypracowało wiele ważnych własnych programów edukacyjnych. Będą one kontynuowane i rozwijane: zajęcia dla osób niepełnosprawnych, program dla rodziców z małymi dziećmi, *Etnowyprawka malucha* oraz *Etnoigraszki*, oferta dla grup osób starszych, określanych jako 55+ - zajęcia *Muzeum – Panaceum*.

III. MUZEUM KRYTYCZNE

Poza działaniami na temat ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego Muzeum stało się ośrodkiem żywej dyskusji na tematy dotyczące naszej tożsamości, zarówno w perspektywie historycznej, jak i współczesnej. Dlatego część działań muzealnych idzie w kierunku tzw. muzeum krytycznego, do czego zresztą szczególnie upoważnia dziedzina nauki, którą reprezentujemy. Ważne jest wykorzystanie całości wiedzy, jaką niosą ze sobą współczesna etnologia i antropologia kulturowa. Mam tu na myśli - oprócz ciągle bardzo ważnych obszarów polskiej kultury ludowej oraz innych kultur ludowych czy tubylczych - **sięganie do propozycji porównawczych i przekrojowych** z historii kultury, czy też dotyczących analiz kultury współczesnej. Tego rodzaju propozycje spotykają się z uznaniem środowiska etnologów, antropologów i kulturoznawców w kraju.

Muzeum idąc tropem współczesnej antropologii kultury podejmuje nieszablonowe badania i krytyczne projekty dotyczące kultury współczesnej oraz projekty przekrojowe. Taki charakter miały wystawy *Biały? Czarny? Czerwony? O symbolice kolorów* (2016), *(Nie)potrzebne, (nie)piękne, (nie)cenne. Reaktywacja rzeczy* (2017) oraz *Tatuaż. Symbol – piękno – piętno* (2022). Działania te będą kontynuowane przede wszystkim poprzez organizację wystaw czasowych oraz publikacje.

W ten sposób Muzeum staje się specyficznym laboratorium, lustrem naszej kultury, gdzie wiedza o przeszłości sąsiaduje z obserwacją współczesnego życia. Takie działania pozwalają nie tylko edukować o dziedzictwie przeszłości, ale także lepiej rozumieć nas samych.

WSZYSTKIE TRZY CELE MUZEUM REALIZOWANE BĘDĄ POPRZEZ SZEREG DZIAŁAŃ WYSTAWIENNICZYCH, WYDAWNICZYCH, EDUKACYJNYCH, BADAWCZYCH ORAZ PROMOCYJNYCH. Przy ich realizacji ważna jest współpraca z instytucjami kulturalnymi i naukowymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie zgodnym z celami merytorycznymi Muzeum.

Zadania:

1. ZBIORY:

A. Kolekcje. W chwili obecnej kolekcje rozwijane są w trzech kierunkach:

1. kolekcje kultury ludowej z przeszłości – uzupełnianie o nieistniejące w zbiorach obiekty oraz potrzebne do wyposażenia istniejących obiektów w parkach etnograficznych,
2. kolekcja sztuki ludowej i sztuki naiwnej – systematyczne rozwijanie zbiorów zarówno o najważniejszych autorów z przeszłości, jak i bieżące zjawiska z tego zakresu,
3. kolekcje życia codziennego związane z kulturą typu ludowego i kulturą popularną.

Warto przypomnieć światowe standardy muzealnicze, które mówią, że tylko część zbiorów muzealnych jest prezentowana na wystawach. Pozostała część służy dokumentacji dla celów badawczych oraz dla przyszłych pokoleń.

B. Komputeryzacja i digitalizacja zbiorów. W Muzeum z projektu „e-kultura” – prowadzonym przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego – powstała informatyczna baza muzealiów, co przyczynia się do digitalizacji i cyfryzacji zbiorów. Umożliwia to zgodną ze współczesnymi standardami pracę nad dokumentowaniem i utrwalaniem muzealiów oraz zgromadzonych materiałów archiwalnych w zakresie dziedzictwa niematerialnego. Digitalizacja zbiorów pozwala na szersze wykorzystanie multimedialnych technik prezentacji zgromadzonych zasobów na ekspozycjach, w działalności edukacyjnej oraz w Internecie. Wprowadzenie danych przy blisko 70 tysiącach muzealiów musi trwać kilka lat.

W ostatnich latach powstała także nowe informatyczne bazy dla archiwaliów zgromadzonych w Archiwum Muzeum oraz nowa baza zbiorów bibliotecznych..

C. Konserwacja zbiorów. Bardzo ważna część pracy Muzeum, którego podstawowym działaniem jest ochrona zbiorów. To dział, który generuje duże koszty finansowe, ale to jeden z podstawowych elementów naszej pracy.

W roku 2023 przystępujemy do planu projektu nowej i nowoczesnej pracowni konserwatorskiej na ul. Odrodzenia.

D. Magazyny zbiorów. Odpowiednie przechowywanie zgromadzonych zbiorów muzealnych jest bardzo ważnym zadaniem. W tej kwestii pojawiają się nowe potrzeby na skutek rozrastających się kolekcji. Problemem jest także fakt, że część magazynów zbiorów znajduje się od momentu powstania Muzeum w tzw. magazynie niskim znajdującym się na strychu w budynku Arsenału, gdzie wysokość pomieszczeń wynosi od 140 cm do 160 cm. Obsługa tak umieszczonych zbiorów wymaga przez pracowników pracy na kolanach i w kaskach, co jest kłopotliwe i niebezpieczne. W takich pomieszczeniach trudno także o zachowanie odpowiednich warunków klimatycznych do przechowywanych zbiorów. Z kolei w budynkach przy ul. Rabskiej magazyny zbiorów znajdują się m.in. w piwnicy, co niestety w ostatnich latach skutkowało ich dwukrotnym zalaniem (na skutek awarii wodociągów). Bardzo potrzebne jest

zatem pozyskanie nowych przestrzeni magazynowych, tak aby zbiory mogły być bezpiecznie i trwale przechowywane. W związku z powyższym, w miarę pozyskania środków finansowych na ten cel, podejmemy działania na rzecz zwiększenia powierzchni magazynowych.

2. BADANIA

A. Badania terenowe w regionie. Kontynuacja tego rodzaju badań potrzebna jest ze względu na historię naszego Muzeum oraz ważne rozpoznawanie lokalnych tożsamości i ich przemian, związanych z kilkoma regionami etnograficznymi wchodzącymi w skład województwa kujawsko-pomorskiego. Badania będą kontynuowane i opracowywane także w ramach ochrony i monitoringu zjawisk niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

B. Badania w Polsce. Kontynuacja badań porównawczych na terenie Polski, jako że zasięg terytorialny działalności Muzeum (oraz kolekcje muzealiów) dotyczy całego kraju. Plany obejmują badania terenowe nad współczesnymi przejawami obrzędów ludowych prowadzonych przez Dział Folkloru oraz badania nad współczesną twórczością ludową i sztuką naiwną prowadzone przez Dział Sztuki oraz innymi dziedzinami z zakresu działania Muzeum.

Wyniki badań (punkt A i B) będą publikowane w kolejnych numerach „Materiałów Muzeum Etnograficznego w Toruniu” oraz w monografiach etnograficznych.

D. Etnograficzna dokumentacja audiowizualna. Poprzez uzyskanie sprzętu filmowego z projektu „e-kultura” rozpoczęto dokumentowanie różnorodnych zjawisk kultury. Ma to swój wymiar zarówno badawczy, jak i edukacyjny, bo właśnie przekaz filmowy jest jednym z najpopularniejszych sposobów nowoczesnej edukacji.

3. WYSTAWY:

A. Wystawy stałe - obecnie w Muzeum udostępnianych jest pięć ekspozycji stałych:

- 1) *Tajemnice codzienności. Kultura ludowa i jej pogranicza od Kujaw do Bałtyku (1850 - 1950)*
- 2) Park Etnograficzny przy ul. Wały gen. Sikorskiego 19 w Toruniu
- 3) Park Etnograficzny w Kaszczorku (udostępniany sezonowo)
- 4) Olenderski Park Etnograficzny w Wielkiej Nieszawce
- 5) Salonik prof. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej

Park Etnograficzny w Toruniu

Jedyny tego typu park w Europie usytuowany w centrum miasta. W parku znajduje się 19 obiektów architektury wiejskiej, które powstały głównie w XVIII i XIX wieku i zostały przeniesione na teren parku z Kaszub, Kociewia, Kujaw, ziemi chełmińskiej i dobrzyńskiej. Znajduje się tu również barka rybacka, a także blisko 50 obiektów, takich jak przybudówki, studnie, gołębnik, piwniczki-ziemianki, przydomowe kapliczki. Utrzymanie wszystkich

obiektów w dobrym stanie technicznym, wymaga bieżącej, całorocznej pracy. Do tego celu **niezbędna jest budowa dwóch drewnianych wiat w konstrukcji słupowej**. Większa wiata służyć ma do stolarskich prac skansenowskich, a jej zabudowana część do przechowywania materiału drewnianego i obiektów kubaturowych w trakcie prac. Mniejsza wiata pełnić ma funkcję zadaszania nad cenną maszyną do produkcji cegieł, przechowywaną obecnie na otwartej przestrzeni i zagrożonej korozją.

Pomimo, iż Park Etnograficzny w Toruniu nie dysponuje wolną przestrzenią, w planach rozwoju jest również przeniesienie kapliczki, która wzbogaci ofertę Muzeum.

Park Etnograficzny w Kaszczorku (udostępniany sezonowo).

Ekspozycja obejmuje zakres tematyczny rybołówstwa i innych zajęć związanych z wodą. W roku 2017 powstała nowa wiata na obiekty zabytkowego szkutnictwa. Moim priorytetem będzie przekształcenie Parku w Oddział o nazwie **Muzeum rybołówstwa i zajęć wodnych**. Bardzo ważne jest podjęcie zdecydowanych działań w celu pełnej dostępności dla zwiedzających Parku:

- **konieczne jest wybudowanie nowego budynku wystawienniczego**, gdzie będzie prezentowana kolekcja zebrana głównie jeszcze przez prof. Marię Znamierowską-Prüfferową,
- konieczny jest jednocześnie remont i modernizacja wnętrza zabytkowej chaty w celu stworzenia dodatkowych pomieszczeń wystawienniczych i administracyjnych (łącznie z adaptacją piętra).

W ramach tych działań potrzebne jest stworzenie bazy do przyjmowania zwiedzających (w tym budowa sanitariatów).

W ramach realizacji powyższych przedsięwzięć, podejmę działania w celu pozyskania i zabezpieczenia środków finansowych na ten cel z województwa kujawsko-pomorskiego lub z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Olenderski Park Etnograficzny w Wielkiej Nieszawce

To pierwsza w Polsce ekspozycja dedykowana osadnictwu na prawie olenderskim. Odtworzono historyczny krajobraz kulturowy nadwiślańskiej wsi olenderskiej z przełomu XIX i XX w. Muzeum ma uczyć tolerancji, w jakiej przez ponad czterysta lat żyli na jednym terenie mieszkańcy różnych narodowości i religii.

Konieczna jest rozbudowa Parku o zagrodę z Wielkiego Lubienia, którą Muzeum zakupiło do zbiorów w roku 2022. Po pierwsze trzeba dokończyć badania architektoniczne budynku i wykonać projekt translokacji na teren Parku. Przeniesienie tej zagrody spowoduje ogromne zwiększenie możliwości popularyzatorskich Parku poprzez m.in. stworzenie całorocznej sali

edukacyjnej. Podejmę działania w celu pozyskania dotacji na ten cel z województwa kujawsko-pomorskiego lub z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Kolejnym ważnym tematem jest jeszcze większy rozwój Parku. Dlatego podejmę działania w kierunku znalezienia odpowiedniej działki i, w miarę pozyskania środków finansowych na ten cel, zakupu ziemi, na której można by przenieść zabytkowy, drewniany, pomenonicki kościół z Małej Nieszawki. Jest to jedna z kilku zachowanych na terenie Polski świątyń menonickich. Przeniesienie jeszcze jednego, dużego budynku związanego z osadnictwem olenderskim pozwoli rozwinąć bardziej komercyjny charakter, np. urządzić tam karcznię.

B. Wystawy czasowe

Przewiduje się 10 dużych wystaw czasowych, średnio dwóch w ciągu roku. Ich tematyka będzie dotyczyła tradycyjnie pojmowanej kultury ludowej oraz wybranych elementów kultury współczesnej. Będą zatem wystawy historyczne, jak i przekrojowe, sięgające do współczesności. Wobec możliwości pojawienia się innych propozycji wystawienniczych lub nieprzewidzianych okoliczności, plan może ulec modyfikacji, ale zawsze pozostaną dwie duże wystawy.

Poza tymi głównymi wystawami czasowymi w Muzeum powstaną także mniejsze wystawy okolicznościowe i edukacyjne.

Rok 2023

- EtnoFotoZofia. Andrzej Różycki – dotknięcie etnografią

Wystawa „EtnoFotoZofia Andrzeja Różyckiego” prezentuje dorobek artystyczny Andrzeja Różyckiego głównie przez pryzmat jego wszechstronnych realizacji etnograficzno-antropologicznych.

Andrzej Różycki (1942-2021) artysta, filmowiec, kolekcjoner, etnograf, teoretyk sztuki, fotozof, to jedna z najważniejszych postaci powojennej sztuki polskiej nurtu neoawangardowego. Historia, pamięć, tożsamość na kanwie jego eksperymentów z procesem technologicznym i uplastycznieniem fotografii, którego celem było poszukiwanie sacrum, to podstawy jego autorskiego programu sztuki - fotozofii.

Na ekspozycji wątki z twórczości Różyckiego ukazane zostaną przez pryzmat jego etnograficznych peregrynacji. Będą to zarówno sztandarowe cykle fotograficzne, jak i filmy antropologiczne oraz – po raz pierwszy przekrojowa prezentacja Jego kolekcji ludowej i nieprofesjonalnej (rzeźba, malarstwo, zabawka, ceramika), jak i sztuki prowincji (monidła i tzw. obrazy wysadzone).

Wystawa „EtnoFotoZofia” wynika z potrzeby prezentacji Andrzeja Różyckiego jako antropologa i etnografa poprzez szerokie spektrum sztuk wizualnych. Nie jest to retrospektywna prezentacja twórczości artysty, ale poprzez koncentrację na jego warsztacie jest to pierwsze wystawiennicze podejście do ukazania kolekcji sztuki ludowej i nieprofesjonalnej jako niezwykle ważnego aspektu totalnego autorskiego projektu fotozofii, przesiąkniętego antropologiczno-etnograficznym namysłem. Ekspozycja to również symboliczny powrót artysty do Torunia – miejsca, w którym wraz z grupą fotograficzną „Zero-61” rozpoczynał on drogę artystycznej kreacji.

- Kopernik na ludowo

Muzeum Etnograficzne w Toruniu włączy się w obchody 550. Rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika poprzez stworzenie wystawy czasowej *Mikołaj Kopernik w sztuce artystów ludowych i nieprofesjonalnych*. W niezwyklej anturazie spichlerza w Parku Etnograficznym w Toruniu zostanie zaprezentowanych ponad 100 rzeźb i obrazów z przedstawieniami astronoma. Jest to tylko wybór z obszernej kolekcji muzealnej obejmującej ponad 400 prac poświęconych Mikołajowi Kopernikowi. Jego postać była niezwykle popularna wśród artystów, których twórczość znalazła się w zbiorach Działu Sztuki i Estetyki.

Każde z zaprezentowanych dzieł pokazuje kunszt i oryginalny styl twórców ludowych oraz nieprofesjonalnych ze wszystkich regionów Polski. To unikalny przegląd sztuki zachwycający różnorodnością i oryginalnością w podejściu do tego tematu.

Rok 2024

- Żydzi w województwie kujawsko-pomorskim – prezentacja historii i kultury Żydów zamieszkujących obecne województwo kujawsko-pomorskie. Wystawa ma mieć charakter edukacyjny, pokazujący zarówno zabytki znajdujące się w placówkach muzealnych, jak i archiwalia, a także materialne pozostałości obiektów. Byłoby dobrze gdyby udało się tak urządzić wystawę aby można pokazywać ją w innych placówkach w województwie.

- Fotografia etnograficzna – dokumenty, obrazy, dzieła

Wystawa to próba spojrzenia na dorobek pracowników Muzeum Etnograficznego w Toruniu w zakresie dokumentacji fotograficznej, będącej głównie rezultatem badań terenowych realizowanych w 2. połowie XX wieku. Aktywność zawodowa tego rodzaju, uznawana za kluczową w pracy etnografa (antropologa), umożliwia bowiem obserwacje interesujących go zjawisk bezpośrednio „na miejscu”, poza murami instytucji. Teren, wraz z jego specyficznym

krajobrazem, staje się w ten sposób okazją do rejestrowania sytuacji, uczestników i ich dzieł, nie tylko w formie zapisu rozmów czy opisu obiektów, ale również poprzez wizualizację.

Ten specyficzny czas fotografii analogowej, przeważnie czarno-białej, trwa w muzeach właściwie do końca XX wieku. Jest to więc już epoka historyczna, choć zakończona stosunkowo niedawno, w której zdolność robienia zdjęć była rodzajem wtajemniczenia, a nawet sztuki. I właśnie dlatego przegląd fotografii etnograficznej z tego czasu wydaje się tak interesujący, zwłaszcza że wiele z wykonanych wtedy obrazów, obok wartości dokumentacyjnej, przejawia także walory artystyczne.

Rok 2025

- **Alfabet polskiej muzyki ludowej.** Wystawa na temat instrumentów i muzyki ludowej, uwzględniająca także najważniejszych wykonawców i najważniejszych badaczy. W ten sposób chcemy w atrakcyjnej i przystępnej formule zaprezentować naszą kolekcję instrumentów ludowych z terenu całej Polski. Ważne jest jednak aby wystawa taka była zarówno do oglądania, jak i do słuchania, stąd planujemy stworzyć stanowiska do odsłuchów muzyki ludowej.

- Słoma, słoma, słoma

Celem wystawy jest pokazanie, w jak szerokim aspekcie słoma była wykorzystywana w różnych dziedzinach (nie tylko w kulturze ludowej). Zademonstrowane zostaną sposoby obróbki słomy służącej do różnorodnych celów oraz stosowane do tego narzędzia i urządzenia. Na ekspozycji znajdzie się przede wszystkim szeroka gama różnorodnych wyrobów słomianych, materiał ilustracyjny oraz nawiązujące do problematyki wystawy teksty (min. przysłowia). W przeszłości, słoma miała również istotne znaczenie i symbolikę. Dotyczyło to zarówno świąt dorocznych, jak również gospodarczych (np. stroje kołędników, ozdoby żniwne, ochrona pól i zwierząt). Słoma znalazła też miejsce w ludowym lecznictwie, magii i obrzędowości (np. pogrzebowej). W planach jest również nakręcenie filmu przedstawiającego zbiór zboża i robienie „witaczy”.

Rok 2026

- Moje, nie twoje

W muzealnych zbiorach jest bardzo wiele obiektów, na których pierwotny właściciel pozostawił o sobie informację. Podpisana przez niego książka, chusteczka z wyszytym monogramem, zegarek z grawerowanym imieniem i nazwiskiem, imiona nowożeńców na pamiątkowym obrazie-to przedmioty, na których znajdują się informacje o tym, do kogo należały, zanim trafiły do muzeum. Jakie są to obiekty, skąd wzięły się na nich napisy,

kto i dlaczego je tam umieścić? Te pytania będą punktem wyjścia do scenariusza wystawy pod roboczym tytułem „Moje, nie twoje”. Autorka ekspozycji spróbuje wyjaśnić, jakie były przyczyny zaznaczania własności rzeczy i w jaki sposób ludzie to robili. Pokazane będą przede wszystkim obiekty dawne, często rodzinne pamiątki przekazywane z pokolenia na pokolenia i tym samym podkreślona będzie trwałość przedmiotów, których nie traktowano jako rzeczy jednorazowego użytku, co jest typowe dla czasów współczesnych.

- Rower

Wystawa o społeczno-kulturowym wymiarze roweru będzie szeroko prezentować fenomen roweru, jego historię, rolę w rozmaitych zjawiskach społecznych (emancypacja kobiet, sport, ruchy miejskie itd.). Będzie prezentować zjawiska z różnych części świata, pokazywać rozwój rowerowej kultury w Polsce i ale co niezwykle ważne prezentować też dwukołowe historie w wymiarze lokalnym.

Ścieżki tematyczne to np.: wynalazek mający na celu przezwyciężenie ograniczeń ludzkiego ciała (w poszukiwaniu szybszego przemieszczania się, transportowania bagaży); rower jako ikona emancypacji kobiet; rower w sztuce: malarstwo, literatura, film, piosenki (disco polo po kontrkulturę) plakaty; rowerowe sporty – rywalizacja; rower w kulturze popularnej (np. koszulki, kartki pocztowe, świat wirtualny); osobiste historie i opowieści o rowerach; rodzinna rekreacja; rower i ekonarracje; rower miejski; wspólnoty rowerowe.

Rok 2027

- Staroobrzędowcy w Polsce

Celem ekspozycji jest przybliżenie historii i kultury jednej z mniejszości etnicznych i religijnych, narodowych mieszkających w Polsce, liczącej obecnie około 1000 członków. Staroobrzędowcy oddzielili się od rosyjskiej Cerkwi prawosławnej w XVII wieku. W Rosji byli prześladowani, dlatego wielu z nich zdecydowało się na ucieczkę do innych krajów. W XVIII wieku przybyli na Suwalszczyznę i ziemię augustowską, a w pierwszej połowie XIX wieku część z nich przeniosła się na Mazury. Zaprezentowane zostaną artefakty związane ze sferą sakralną (m.in. ikony, krzyże, księgi religijne, fotografie świątyń, cmentarzy), obrzędowością rodzinną i doroczną (m.in. strój zmarłego, krzyżyki dawane dzieciom podczas chrztu), folklorem (pieśni, wiersze), przedmioty codziennego użytku.

- Tkanina ludowa – wystawa ma prezentować pełny cykl wytwórstwa tkaniny ludowej. Pod uwagę brane są len, konopie i wełna. Szczególna uwaga zwrócona zostanie na farbowanie włókna i tkanie. Farbowanie będzie demonstrowało użycie wszystkich tradycyjnych barwników roślinnych i zwierzęcych. Proces tkania uwzględniać będzie różnorodne sploty

charakterystyczne dla tradycyjnej tkaniny ludowej w Polsce. Wystawie towarzyszyć będą warsztaty tkackie i farbiarskie.

Wystawy czasowe poza siedzibą MET i wypożyczenia muzealiów do innych muzeów

Konieczne jest podkreślenie, że Muzeum organizuje często wystawy czasowe w innych placówkach w województwie oraz w kraju. Także nasze zbiory są bardzo często wypożyczane do innych muzeów przy organizacji bardzo różnorodnych wystaw. Obydwie te formy są docenieniem naszych propozycji wystawienniczych, jak i naszych kolekcji. Są też dobrą promocją naszego Muzeum poza Toruniem. W ostatnich pięciu latach (2018 – 2022) wypożyczyliśmy na wystawy organizowane przez inne muzea 1058 obiektów, a także zorganizowaliśmy wystawę czasową w Solecznikach na Litwie.

Dalej będziemy szukali partnerów do kolejnych wystaw naszych zbiorów poza własną siedzibą.

4. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA

A. Wydawnictwa Muzeum

- „Materiały Muzeum Etnograficznego” - Nr 6 i 7, wydawnictwo ciągłe przeznaczone do publikacji wyników badań pracowników Muzeum.
- seria: *Etnografia Ocalona* - seria prezentująca prace niepublikowane albo publikowane tylko w obcych językach przez wybitnych polskich etnologów:
W roku 2023 wydane zostaną książki: Sula Benet, *How to live to 100 years? The Life-style of the People of the Caucasus*, New York, 1976; Alicja Iwańska, *Purgatorio y utopia: una aldea de los indigenas mazahuas*, Mexico, 1972;
- wydawnictwa towarzyszące wystawom czasowym – przeważnie do każdej z głównych wystaw czasowych będzie wydana publikacja opisująca i wyjaśniająca dany temat.
- Portal *Ulotne tradycje* „Dziedzictwo niematerialne w województwie kujawsko-pomorskim” –
W planie: *Haft pałucki; Zwyczaje bożonarodzeniowe – kolędowanie „gwiazdorów” w Borach Tucholskich; Hafciarstwo (Bory Tucholskie); Kulinaria; Muzyka kujawska.*

W dalszych planach uzależnione od możliwości finansowych i ewentualnie zdobycia zewnętrznego finansowania:

- Informator - Olenderski Park Etnograficzny w Wielkiej Nieszawie – tłumaczenie na niemiecki i angielski.

- Seria „Etnografia ocalona”: Feliks Kon, *Za pięćdziesiąt lat*; Giza Frenkel, *Wycinanka żydowska*; Lucjan Turkowski, *Peasant Material Culture in the Judaeae Hills*; Stanisław Ciszewski, *Kunstliche Verwandtschaft bei den Sudslaven*

5. UPOWSZECHNIANIE WARTOŚCI KULTURY I NAUKI

Działalność w tym zakresie będzie realizowana w dwóch kierunkach:

- programy edukacyjne z zastosowaniem odpowiednich narzędzi metodycznych,
- inne formy popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

W obu przypadkach zasadnicze znaczenie ma określenie grup docelowych i przygotowanie specjalnej oferty zarówno ze względu na treść jak i formę.

A. Program dla najmłodszych:

- 1) Przegląd inscenizacji przedszkolnych w oparciu o dziedzictwo kultury ludowej – kontynuacja Dziecięcego Przeglądu Folkloru Wiejskiego (od 1981 r.). W roku 2023 jest jubileuszowy 40 Przegląd, który chcemy zorganizować w sposób specjalny.
- 2) Program dla małych dzieci (0-5 lat) i ich opiekunów, w tym *Etnowyprowadka malucha* dla dzieci od 6 do 18 miesiąca życia oraz *Etnoigraszki* dla rodzin z dziećmi.

B. Program dla szkół (uczniowie i nauczyciele):

- 1) Program edukacji nauczycieli różnych typów szkół i różnych przedmiotów, we współpracy ze środowiskami nauczycielskimi województwa kujawsko-pomorskiego:
 - a. konferencje metodyczno-przedmiotowe dla nauczycieli różnych przedmiotów w zakresie dziedzictwa kulturowego regionu,
 - b. specjalne wernisaże i szkolenia na wystawach czasowych,
 - c. warsztaty tańca ludowego i narodowego dla nauczycieli.
- 2) Oferta zajęć edukacyjnych dla szkół różnego szczebla nauczania na wystawach stałych i czasowych; ok. 15 tematów w stałej ofercie, w tym m.in. *Folder - historia, plik - codzienność*; *Regiony etnograficzne w woj. kujawsko-pomorskim i ich wyróżniki*; *Pamiętka z Polski*; *Boże Narodzenie na Kujawach i Pomorzu*; *Wielkanoc na wsi*; *W wiejskiej szkole sprzed 100 lat*; *Dawne zabawy i zabawki dzieci wiejskich*; *Ja Kujawiak, ty Kujawiak*.

C. Program dla środowisk osób niepełnosprawnych:

- 1) cykl „Uczymy się i bawimy w Muzeum”: *Zimowe zwyczaje ludowe* – impreza dla szkół specjalnych; *Gaik-Maik* – impreza z okazji Dnia Godności Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną,
- 2) zajęcia edukacyjne dla szkół specjalnych przygotowywane we współpracy z nauczycielami.

D. Program dla rodzin:

- 1) spotkania rodzinne – interaktywne imprezy adresowane do rodzin z dziećmi w różnym wieku,
- 2) warsztaty rękodzieła ludowego, dotyczące zwyczajów dorocznych i rodzinnych.

E. Program dla seniorów:

- 1) cykl *Muzeum – panaceum*., spotkania i warsztaty różnego typu dla osób 55+,
- 2) wykłady, prelekcje, spotkania na wystawach stałych i czasowych dla członków stowarzyszeń i grup seniorów.

F. Program dla studentów:

- 1) wykłady i zajęcia związane tematycznie z działalnością Muzeum,
- 2) współpraca z Narodowym Centrum Kultury – staże,
- 3) współpraca z Letnią Szkołą Kultury i Języka Polskiego,
- 4) imprezy edukacyjno-integracyjne *Spotkania z polską kulturą ludową* dla uczestników programów studenckich (uczestnicy zagraniczni), prowadzone w jęz. angielskim.

G. Programy kulturalne dla różnych grup odbiorców:

- 1) prezentacje zespołów folklorystycznych oraz innych nurtów muzycznych czerpiących inspirację z tradycji ludowej - koncerty, warsztaty, spotkania,
- 2) warsztaty tradycyjnych tańców i warsztaty śpiewu (repertuar tradycyjny),
- 3) warsztaty plastyczne (malarstwo olejne, tempera, rysunek, akwarela itp., we współpracy z Towarzystwem Przyjaciół Muzeum),
- 4) cykle prezentacji współczesnych trendów w sztuce i estetyce (wzornictwo, moda, itp.) nawiązujących do kultury ludowej – spotkania, warsztaty, wykłady,
- 5) akcje edukacyjne i edukacyjno-promocyjne związane z koniunkturą społeczną: Europejskie Dni Dziedzictwa, Europejska Noc Muzeów itp.,
- 6) popularyzacja nauki: wykłady etnologiczno-antropologiczne, udział w Toruńskim Festiwalu Nauki i Sztuki,
- 7) imprezy interaktywne dla różnych grup odbiorców np. Etnoczwartki, Żywy Skansen,

- 8) wystawy edukacyjne towarzyszące imprezom, służące popularyzacji zbiorów muzealnych nieprezentowanych na ekspozycjach stałych oraz wystawy pozyskiwane z zewnątrz,
- 9) *Pastwisko wyobraźni* warsztaty dla muzealników z województwa kujawsko-pomorskiego z zakresu nowoczesnych metod pedagogiki muzealnej jako forma doskonalenia zawodowego,
- 10) konkurs fotograficzny „Etnoklimaty” - kontynuacja ogólnopolskiego konkursu z Nagrodą Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego,

6. NOWOCZESNA PROMOCJA

W 2023 roku zaczynamy tworzenie nowej strategii komunikacji i promocji Muzeum na najbliższe lata. Naszym głównym celem jest dotarcie do jak największej liczby odbiorców i zachęcenie ich do regularnego korzystania z różnorodnych propozycji całego kompleksu MET (w tym również OPE i PEK).

Bardzo ważne będzie znalezienie nowych kanałów dotarcia do różnych grup społecznych, regularny kontakty z opiniotwórczymi mediami, jak również polityka sponsorska, polegająca na budowaniu więzi społecznych z potencjalnymi darczyńcami Muzeum.

Strategia obejmować będzie następujące elementy:

1. Nowoczesna, dobrze skonstruowana i wypożyczonowana strona internetowa:

Podstawowe informacje o działalności merytorycznej Muzeum: wydarzeniach, działalności edukacyjnej, zbiorach i kierunkach kolekcji, wydawnictwach muzealnych, możliwości przekazywania obiektów do zbiorów.

2. Pozostałe działania w sieci:

- obsługa portali społecznościowych (np. Facebook, Twiter, You Tube, Instagram, Tik-tok), których rola w budowaniu więzi grupowych w dzisiejszym świecie jest nie do przecenienia
- reklamy sponsorowane na Facebooku i Instagramie promujące najważniejsze wydarzenia i publikacje MET
- nawiązanie współpracy z opiniotwórczymi influencerami, którzy rozpromują działania MET
- profesjonalne kontakty z mediami, w tym z internetowymi portalami poświęconymi kulturze
- regularny newsletter redagowany specjalnie pod kątem oczekiwań dziennikarzy
- przygotowywanie specjalnych propozycji dla mediów przed różnego rodzaju świętami i przed wydarzeniami
- szczególne kampanie promocyjne dla najważniejszych wydarzeń, jak np. Etnoklimaty, Dziecięcy

Przeгляд Folkloru, wystawy czasowe.

3. Działania promocyjne poza Internetem:

- zawieranie patronatów medialnych i negocjowanie korzyści płynących dla obu stron.
- na budowanie dobrego wizerunku wpływa także odpowiedni pod względem marketingowym wygląd biletów, plakatów, banerów (drukowanych i elektronicznych) oraz innych form reklamy graficznej
- organizacja konkursów przy okazji najważniejszych wydarzeń, np. Dziecięcego Przeglądu Folkloru, wystaw czasowych
- udział w aplikacjach konkursowych (Sybilla, Musejon, nagroda Kaliny, nagrody POT).

4. Sklep Muzealny:

W roku 2011 zaprojektowano i utworzono sklep muzealny w głównej siedzibie. Działa także podobny sklepik muzealny w Olenderskim Parku Etnograficznym. Znajdują się w nich wydawnictwa muzeum, pocztówki (w tym świąteczne), sztuka ludowa i designerska z motywami ludowymi, pamiątki. W planie jest skonstruowanie własnej linii pamiątek, które jednoznacznie kojarzone by były z naszym Muzeum (np. magnesy na lodówkę).

5. Większa widoczność MET w Toruniu:

Większa widoczność w przestrzeni publicznej MET w Toruniu zostanie osiągnięta za pomocą:

- umieszczenia masztów flagowych przed Arsenalem
- lepszego oznakowania terenu Muzeum
- umiejscowienia drogowskazów do OPE
- znalezienia nowych miejsc w Toruniu i okolicach, w których umieścimy swoje materiały reklamowe.

6. Większa dostępność MET dla osób ze szczególnymi potrzebami:

Dzięki projektowi „Kultura w zasięgu 2.0” wprowadzimy tablety z aplikacją przewodniczką i edukacyjną oraz nowe ekrany zewnętrzne.

Przygotowujemy się również do kolejnej edycji „Kultura w zasięgu 3.0”.

Wskaźniki działalności statutowej w latach 2023 - 2027

Wskaźnik	2023	2024	2025	2026	2027
Liczba udostępnionych wystaw stałych	5	5	5	5	5
Liczba wystaw czasowych	2	2	2	2	2
Liczba ekspozycji edukacyjnych	6	3	3	3	3
Liczba osób zwiedzających	26 000	27 000	28 000	29 000	31 000
Liczba wydawnictw	3	2	2	2	2
Liczba zajęć edukacyjnych	100	100	100	100	100
Liczba uczestników zajęć edukacyjnych	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Liczba warsztatów	25	25	25	25	25
Liczba uczestników warsztatów	500	500	500	500	500
Liczba imprez	90	90	90	100	100
Liczba uczestników imprez	11 000	11 000	11 000	13 000	13 000

Koncepcja finansowa działalności Muzeum Etnograficznego

Lp.	Źródła finansowania działalności	Łączne nakłady finansowe w latach 2023-2027	Wydatki w poszczególnych latach w zł.				
			2023	2024	2025	2026	2027
I.	Przychody na działalność podstawową:						
	w tym:	44 735 166	9 520 166	8 794 000	8 800 500	8 807 000	8 813 500
	Udział procentowy	100%	100%	100%	100%	100%	100%
1.	Budżet Organizatora	42 110 000	8 422 000	8 422 000	8 422 000	8 422 000	8 422 000
	Udział procentowy	94,1%	88,5%	95,8%	95,7%	95,7%	95,6%
2.	Dotacje celowe	732 527	732 527	0	0	0	0
	<i>środki Organizatora</i>	<i>614 688</i>	<i>614 688</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
	Udział procentowy	1,4%	6,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
2.1.	Zadanie: "Remont elewacji oraz wejścia do budynku głównego Arsenału"	345 000	345 000				
2.2.	Zadanie: Muzeum Etnograficzne w Toruniu - remonty"	269 688	269 688				
	Dotacje celowe	117 839	117 839	0	0	0	0
	<i>pozostałe środki</i>	<i>117 839</i>	<i>117 839</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
	Udział procentowy	0,3%	1,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
2.3.	Zadanie: "Kultura bez barier" środki PFRON	117 839	117 839				
3.	Przychody ze świadczonych usług (warsztaty, przewodnik, fotografowanie, i inne)	105 000	19 000	20 000	21 000	22 000	23 000
	Udział procentowy	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%
4.	Przychody z najmu i dzierżawy	387 639	76 639	77 000	77 500	78 000	78 500
	Udział procentowy	0,9%	0,8%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%
5.	Pozostałe przychody (sprzedaż biletów, sprzedaż programów i wydawnictw własnych)	1 400 000	270 000	275 000	280 000	285 000	290 000
	Udział procentowy	3,1%	2,8%	3,1%	3,2%	3,2%	3,3%
II.	Przychody na wydatki majątkowe - inwestycje	364 660	174 660	190 000	0	0	0
	w tym:						
	Udział procentowy	100%	100%	100%	0%	0%	0%
1.	Zadanie: "Modernizacja budynku przy ul. Odrodzenia 4/6 w Toruniu" - środki Województwa Kujawsko-Pomorskiego	250 000	60 000	190 000			
	Udział procentowy	68,6%	34,4%	100,0%			
2.	Zadanie: Dofinansowanie projektu "Kultura w Zasięgu 2.0"	70 000	70 000				
	Udział procentowy	19,2%	40,1%				
	Zadanie: "Kultura bez barier" środki PFRON	44 660	44 660				
	Udział procentowy	12,2%	25,5%				
III.	RAZEM I + II zł	45 099 826	9 694 826	8 984 000	8 800 500	8 807 000	8 813 500

INNE KONIECZNE DZIAŁNIA INWESTYCYJNE WYMAGAJĄCE ZNALEZIENIA DODATKOWYCH ŚRODKÓW FINANSOWYCH

1. **Przebudowa sali wystawienniczej** - na skutek błędnego projektu w latach 2005-2007, sala wystawiennicza w tzw. nowym budynku, nie spełnia wymogów konserwatorskich do prezentacji ekspozycji. Konieczny jest nowy projekt architektoniczny, tak, aby powstały dwa niezależne pomieszczenia - sala na ekspozycje czasowe i nowoczesna sala edukacyjna.
2. **Przebudowa amfiteatru** - w roku 2019 amfiteatr przeszedł renowację, poprzez wymianę sceny i siedzisk. Materiał drewniany został zastąpiony elementami kompozytowymi o dużo większej trwałości. Obecnie warto pochylić się nad nawierzchnią, która wygląda już mało atrakcyjnie. Konieczne jest wprowadzenie nowoczesnych materiałów, tak aby amfiteatr wyglądał bardziej nowocześnie i radośnie..
3. **Remont pomieszczeń i instalacji w budynku przy ul. Rabiańskiej**

Pomieszczenia na ul. Rabiańskiej od wielu lat nie były remontowane. Wykonanie generalnych remontów w biurach oraz korytarzach, poprzedzone zostanie wymianą:

 - a. instalacji elektrycznej, która od kilkudziesięciu lat nie była wymieniana oraz nie jest ona przystosowana do współczesnego obciążenia, co mogłoby doprowadzić do zwarcia,
 - b. instalacji wodno-kanalizacyjnej.

